

Раїса Гусленко

ЧАРІВНИЙ СВІТ ПРИРОДИ І ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ В ЛІРИЦІ ВОЛОДИМИРА ПІДПАЛОГО

Муза Володимира Підпалого досягла вершин у мистецькому осягненні чарівного світу природи («Мені привиділося: дома на сливи паморозь лягла»). Поет переніс у лірику «дива і не дива, і казки світ, і вимріяну землю, як бруньку, що весною ожива, як хліба шмат...» [1, с. 302], віднайшов правду у слові, що «сіє, родить, з попелу росте» [1, с. 71]. Строфа в митця – стисла, коротка, образна, змістовна, гармонійна, «читається легко, та говорити і писати про неї не просто. Це той випадок, коли твір захоплює своєю довершеністю настільки, що забувається про те, як він зроблений і хто його автор» [1, с. 365].

Серце Володимира Підпалого, об'єднуючи всі сили, ставало центром його душевного й духовного життя. Відповідно до внутрішнього настрою, поет витончено осягав буття. Найменш помітні зміни у відчутті доквілля супроводжувалися змінами серцебиття. Воно налаштовувалося на ритми плину річки і вселенських законів, котрі керують порами року; на ритми щоденного чергування світанків, надвечір'їв, плин хороводів небесних зір, Чумацького Шляху; «на гам птахів, що зчинили бучу»; на те, як «вночі на вітрі сад вишневий цвіте-тремтить...»

Поруки серця письменника народили його лірику з доволі виразною ритмоструктурою. «Його поезія <...> впевнено торувала собі дорогу, виявляючи одночасно сильну заглибленість у традиції й рідний ґрунт, а також свою неповторність і оригінальність <...>, яка полягала <...>, з одного боку, в музикальності, що йшла від пісні, співу, голосів природи, від мелосу, нарешті, так властивого українській вдачі. З другого боку, захопленість життям, природою перетворювалися в насичені інтенсивними фарбами ліричні малюнки <...>, опромінені довірливою мудрістю, доброзичливістю, вдумливою любов'ю молодого віком поета до всього, що живе корисною працею, що підкоряється законам природи, яка у Підпалого мудра своєю добротою» [1, с. 349]. Вишукані ліричні малюнки, зарисовки виринали тоді, коли спричинені биттям серця поета

найніжніші, найчистіші, цілковито первозданні відчуття ним природи закріплювалися на вербальному рівні його гострим розумом. Якщо рівень піднесення цих емоцій сягав духовних потреб душі, то словесний зв'язок образу й ідеї утверджувався як вимога духу. «Умілий відбір єдино правдивого і єдино можливого слова, яке інтонується так, що дає нам необхідні асоціації і уявлення» [1, с. 368], визначив вагу оригінальної поезії літератора, породив його дивовижно точні асоціативні «образи доквілля <...> осінь, весна, зима <...>. У цій відповідності криється сутність бездоганного метафоричного мислення В. Підпалого. Його Слово – блискавиці подібно – і найтихіше родить грім» [1, с. 101].

Словом порухи душі поет переносив у царину думок, засобами порівняння об'єднував форму та зміст і так творив поезію. Якою незабегнено чистою, вишуканою, точною і барвистою вона являлася читачеві! Навіть явищам природи автор надав власної гідності, вкладаючи свою душу, одухотворив їх. Перед нами – наповнені живою силою ліричні малюнки природи. Аскетично-напружений, мов туго стиснена спіраль, світ безжально-холодної зими, що вибухає у віршах довершено-вишуканими зарисовками. Це «заметілі оркестрове віче, що скоро білу пряжу допряде», хмари «кидають за комір сніг з ялин»; «на білих конях сіячі, що засіяли доладно землю»; «хати, що на поводках димів стоять, <...> мов білі яхти стали на причалі» та ін.

Не меншою красою, блиском, розкошами сяють огорнені дивовижним плетивом фантазії художника слова ліричні малюнки весни. Перед нашими очима зринає «березіль <...>, що журавлиними ключами весняну браму відмика»; «струмки-парабчуки шелестять зграйками»; «кристалеві струмки очі проліскам промивають»; «кульбаби дружно в травах жовтаві кульки надувають»; «ранки прядуть квітневу каламуть, де наші мрії-забаганки водою талою пливають». А вже у травні – «перші грози відчиняють двері теплому дощу».

У віршах В. Підпалого «ночі у червні положом <...> повзуть, в їжджас в степ червоне літо на незагнуданім коні, червоно черкане пожаром, обіллє вишині соком...» А вже потому – незбагненно барвисті, багатогранні картини осені. Вона «гантує листом золотим <...> в гаях святкову вишиванку»; вересень, «на пеньок присівши, спочива, і хилиться поволи у тумани його розважна сива голова...»; «Назустріч літу журавлі летять, червінці під ногами шелестять. І вітри, неначе пси голодні, шарять, чи поживи де нема...»

Автор опоетизовує повсякденні добові зміни у природі: «світанок <...> тьмяне срібло розлива»; «Мить пройшла відтоді – вже роса горить, перелива коралі у промінні»; «день із-за клуні голову виткнув». У надвечір'я «сутінок <...> крізь вікна причілкові прозира»; «вечори, короткі і не пізні, до вікон припадають крадькома». Захід сонця в горах – мов «час і простір стрілись, як брати, стали біля брами насторожі й ніяк поріг не можуть перейти». Уночі «в небі місяця підкова <...> всенький вік насе зірки»; «Тиша тишу колише, спокій спокій снує. Сон Всевишнього вище, бо він сні нам дає».

Поет, ніби художник, тонко відчув і подарував читачеві довершені ліричні замальовки природних явищ, створив чарівний світ доквілля, «на палітру якого клав нові і нові мазки». Внутрішній зір автора миттєво і проникливо оцінював природу, зв'язав із порухами серця, які скеровувалися законами Божими і Правдою, не дозволяли серцю відступитися від Добра. Гострий розум, спрямований до незримого і високого, зумовив глибину тих поетових візій, а вже пам'ять і спогади утримали й відтворили їх. Фантазія об'єднала образи в групі сприйняття доквілля, що породили і віддзеркалили майже невловимі миті чарівного світу. Художньо-естетична сутність слова В. Підпалого може бути представлена через глибокий і влучний вислів О. Потебні: «Те всеохопне, що автор передає фантазії, примітне тим, що воно не вкорінюється в одному місці, плине все далі й далі, володарює над пройденим ним колом; і, навпаки, що воно бачить предмет не в барвах навколишнього світу, а в тому блиску, яким огорнула його утаємничена чарівність» [2, с. 173].

Поет розумом пізнає світ у стражданнях і радощах, стурбованості і співчуттях, а його вчинками керує любляче й жертвоне серце:

*Для золотого, доброго засіву
я відберу зернятко до зернятка.
Як прийдуть сходи – буду я щасливий,
а в поосіння – буду я багатим!
І не біда, що біль чи смуток серця
почуються у вірші, а чи слові,
якщо життям прийдешинім серце
б'ється, –
воно й болить з великої любові!.. [1, с. 38].*

«Життям прийдешинім» билося серце В. Підпалого в короткий період «відлиги», коли він розмірковував уголос, вивіряв логіку думок у розмаїтті духовних і творчих пошуків, інтелектуального й мистецького самовияву української еліти, відкривав горизонти власної душі, здатної передати гуманітарну ауру нації. Його поезія запліднена мудрістю, що керувалась істиною, породженою ментальністю неупокореного борця за власну і національну свободу та чуттям люблячого й жертвонного серця. У ній пульсував біографічний, філософський та історичний час, коли авторові «являлися видіння й сні сторічч» – переслідування рідної мови, національних традицій, переписування історії тощо.

Поет глибоко знав усю атрибутику українства, як міг, протидіяв її стагнації. Коли істина наповнила його серце, він сміливо ринув проти духовного рабства. «Рідного слова правдивого і волі для душі все життя мені хочеться – як Благословення»; «Неможливо видати українську правду, а як хочеться її, пекучої, гіркої...», – ці й інші зізнання зринули в його розмові з Ф. Роговим [1, с. 424].

За покликом серця, за вчинками й ідейним спрямуванням творів В. Підпалого був неупокореним шістдесятником, котрий добре розумів причини суспільної задухи, перебував під наглядом спецслужб. А проте «моральна постава цього з виду непоказного хирлявого молодика робила з нього твердого горішка. Він не дозволяв топтатися і знуцатися над собою чиновним душам» [1, с. 419].

Етико-гуманістична сутність творчості В. Підпалого проявилася в тому, що його щире, доброзичливе, благородне серце сприймало проблеми ближнього, як власні. Страждання, незгоди, нещастя людей осідали в його душі таким тягарем, ніби стосувалися не чужого, а власного серця поета. Звідси виток його неповторної, багатогранної поезії. Одна з її граней сяє довершеними, на мить зупиненими картинками природи – світанки, сутінки, дощ у степу («Ількова елегія»), весна, літо, осінь... Інші грані позначені блиском мудрих роздумів. Поет, як творець чарівного доквілля й апологет відродження духовності, відкривав у своїх віршах, елегіях, баладах, поемах глибинні вартості Світу – природу, людей, концепцію трьох світів і двох натур, християнські чесноти. Його поезія наділена енергією пізнання, співпереживання, прагненням нести людям Заповіти Господні. Вона бринить із глибини благородного серця завдяки світосприйняттю і світовідтворенню поета – творчої особистості. Ключ до них – його слова: «...зі Сквородою я маю стільки ниток, що, мабуть, і на тому світі зустрінемося» [1, с. 366].

Зосереджено-заглиблена спрямованість і поетична інтонація поезії В. Підпалого тісно пов'язана з творчістю поета-філософа Г. С. Сковороди – одного з найвизначніших діячів нашої культури XVIII ст. У них багато світоглядно спільного, зокрема алегорично-символічне ставлення до Біблії. Але мова поезії в митців була різною. У творах В. Підпалого «центр ваги <...> на художньому образі, <...> у Сковороди наголос робиться на значення образу» [1, с. 26]. Ось чому поляризація поглядів на істину у філософських діалогах Г. Сковороди зумовлює появу в них внутрішньої напруги, гостроти полеміки й пафосу авторського аналізу думок і переживань фігуральних героїв. Наскрізною ж у віршах є тема філософії серця, сутність якої в тому, що «корінь структури психіки людини знаходиться в серці, як осереддя емоційно-цілісного потоку свідомості, як символу емоційно-інтелектуальної вольової сутності людини» [4, с. 642].

Кордоцентричне вчення Г. Сковороди глибоко розвинув П. Юркевич у філософській праці «Серце і його значення в житті людини» [4, с. 67–103], торкаючись, зокрема, Святого Письма як джерела міркувань видатного любомудра. Основна теза цієї фундаментальної праці: «Серце – осереддя та носій всіх тілесних сил людини, <...> зосередження всього його духовного і душевного життя. <...> центр усіх пізнавальних дій душі, як і осередок всіх душевних почувань, хвилювань і прагнень. Нарешті <...> центр морального життя людини, вихідне місце всього доброго і злого в словах, думках і вчинках, <...> добрий і злий скарб людини <...>. Глибинна сутність серця ніколи не може бути вичерпана явищами мислення» [4, с. 624]. Тому-то в душі є щось «задушевне». А вже «поезія має свою особливу властивість: малюючи світ об'єктивних явищ, вона відтворює людину з її внутрішнім світом, <...> витвореним у сфері людських емоцій і переживань» [1, с. 303].

У думках, словах і діях В. Підпалого віддзеркалений його внутрішній світ і потенціал, а поетичний спадок літератора наповнений лавиною чарівних зарисовок і філософських роздумів, які цілковито відповідають багатогранному абрису і глибинній суті його серця. Ось його глибока інтерпретація тези, що серце – осереддя життєвих сил: «У здоровім тілі бутъ живому духу!», «Серце! Ритм життя лови – я живий і ти живий в людях і природі» [1, с. 200]. Серце випереджує розум у пізнанні істини; у хвилини важких терзань покладаємося на серце, довіряємо його чуттю як морально-духовному такту.

Любов до істини у В. Підпалого – з дитинства, від матері:

*Мене ти вчила правді і добру.
Мене до праці ти привчила змалку.
Все те, що мав, і те, що в мене є, <...>
Що від людей, що від землі святої,
що радістю в рядках моїх встає,
передано в моє життя тобою... [1, с. 40].*

У серці – центрі духовного й душевного життя поета – зачинялась і народжувалася рішучість пошуків сподіваного: «слово шукатиму ночі і дні <...> як до межі без нічого дійду, може, до слова ближче впаду» [1, с. 176]. У ньому постулювався тернистий шлях творення: «мені йти вічно до межі, згорить в рядках, як на вогні, ожить на рубежі» [1, с. 142].

Глибинний дух і безмірна гідність духовних і душевних сил поета невіддільні від Заповідей Божих. У його серці, як центрі пізнавальних дій душі, зароджувалися роздуми-пропозиції, думки-поради. Коли з'являлися такі «пагінці», поет опановував їх, звіряв, доповнював, нотував, вів із серцем внутрішню розмову: «Спинявся там, де поспішав надміру, схилився над тим, <...> чим не дорожив, і вірив там, де забував про віру» [1, с. 158].

Ледь відчутні потяги серця перетворювалися в порухи духу, – «з їхнього правильного поєднання утворюється те, що називається тактом, інстинктом, відчуттям істини» [4, с. 624]. Істина в серці поета – «невидима струна...» [1, с. 166], «оте, що у серці навіки, оте, що Вкраїною зву» [1, с. 167]. Від величності істини – його глибоке розуміння рідної мови, засвідчене творами «Елегія про вічне», «Тиха елегія», «На вінок Лесі Українки», «Голубе кладовище», «Сковородинські думи», «Рідна мова» та ін.:

*О, мово рідна! <...>
ти –
як мати в рідній хаті,
як джерело із глибини,
в голодні дні, у дні багатті,
і на вогні, і при багатті,
ти –
від коліски до труни! [1, с. 127].*

Це висока поезія, у якій різноманітні душевні почування, хвилювання, пристрасті мають своїм осередям серце. Його «вогонь із трьох святих мечів – із совісті, з любові та образи» поет спрямував і на тих, хто не навчився «ниточку сріблясту <...> відчутти в маминій косі», соромився цілувати «чесні материнські руки, <...> чужі не раз, не двічі уцілувавши» [1, с. 39].

«Світ як система життєвих, сповнених красот явищ існує й відкривається передусім для глибокого серця, а звідси – для свідомого мислення <...> філософи і великі поети завжди усвідомлювали

серце як джерело своїх глибоких ідей, тоді як робота мислення надавала тим ідеям тільки ясності й визначеності» [4, с. 626].

В. Підпалый звеличив образ Матері, адже серце його невіддільне від моральної сутності Роду, уособленого цим образом. Мати – його Первообраз. Духовна досконалість простої трудівниці окреслила і виплекала міцний духовний стрижень сина. Величність найдорожчої кожному людині розкрито в поезії «Матері», у «Вірші про окрайку у двох одмінах» (де мовиться і про становлення духовного стрижня доньки). Перейнятий духом Роду, «гортаючи книгу днів, як <...> господар у своїй господі», поет бачить уперше «*рід серед народу, іде до перших кроків, перших слів...*» [1, с. 158]. Озвучено пораду доньці – не перечепитися, «*бо дорога у нас єдина, бо дорога твоя – єдина, як окрайка у нас – одна!*» [1, с. 118].

Серце опановує всі ступені радощів, усі ступені скорбот: від сумного настрою, коли «*припадшая страсть въ тьлеси сердце оскорбляет...*» [Пртч. 25, 20–21], до нищівного горя, коли людина «*вопиет въ бользни сердца своего*» [Іс. 65, 14]; відчуває, що «*взмятєся сердце [її] отторжєся отъ мьста своего*» [Йов, 37,1]. У творчості В. Підпалого, коли «*над болем народним ридаютъ сови*» [1, с. 43], домінанта трагічного сягає глибин уселенського розуміння війни і миру – як трагедія народів, що стали «на прю» (учасник і жертва її – батько поета О. Л. Підпалый); як печаль матері-вдови, котра «*Чекала. Не спала. Виглядала роками. Вибігала до шляху в надії і тузі*» [1, с. 57]; як страждання згорьованого сина, що все життя «*на дні душі лиш кілька слів носив від пошти польової, гіркіших за гіркий полин*» [1, с. 175], «*так і не визнавши батьківської ласки*» [1, с. 105]; як надмір трагічного в душі ліричного героя: «*скільки горя та війна проклята принесла в моє дитяче серце*» [1, с. 227] як безмежну тугу дівчат, хлопці яких «*пішли від них <...> назавше – і не вернулись на Україну*» [1, с. 170]. Реквіємом звучить епіграф до балади «Сумне»: «*Як співали дівчата в перші повоєнні роки! Не приведи, Боже, ще раз у житті почути співів таких*» [1, с. 170].

Та не тільки скорбота трагічного сягає первозданних глибин почуттів, але і сповідь люблячого серця поета:

*Коли я без тебе – здається мені,
усе, що навколо від тебе, – мені...
Коли я з тобою – здається мені,
що ти лиш зі мною, а все – вдалині* [1, с. 178].

Переполюють серце В. Підпалого-поета і всі ступені радощів аж до захвату. Зокрема, у диптиху «М. Т. Рильському» звучить захоплене «*боюсь*

пірнати в море Ваших слів: боюсь не до кінця їх зрозуміти» [1, с. 58]. Зачаровано звертається ліричний герой поезії до природи: «*Осмислена стихіє!.. ти знада і зрада, рада і розрада*» [1, с. 89]. Щирою радістю світиться його лице, коли згадує рідне село, де «*в ритмі дня дитячі ноженята своє смішне і радісне тупочуть*» [1, с. 172]. Іноді й легкий смуток зринає з глибини серця: «*для чого руку подаєш мені, одну печаль даруючи мені...*» [1, с. 43].

Гуманістичний початок творчості В. Підпалого корелює з ідеєю загального щастя П. Юркевича: «*...людина починає свій моральний розвиток із порухів серця, яке всюди хотіло би бачити благо, щастя, солодку гру життя, хотіло би зустрічати <...> людей, котрі радіють, зігрівають одне одного теплом любові, пов'язаних дружною та взаєминами співчуття*» [4, с. 181]. З високим ступенем імовірності припускаємо, що поет знав і глибоко проник у «метафізику любові і філософії серця філософа Юркевича».

Творче мислення В. Підпалого висвітлює глибочинь сковородинівського духовного світу, моделюючи концепт філософії серця: «*Маю все, що маю за любов, що серцем у своєму серці бачу і думкою скеровую*» [1, с. 217]. Оскільки почуття, воля та розум об'єднуються в загальному понятті «душа», то доречно нагадати проникливі слова поета: «*Навчи мене, серце, навчи мене, навчить мене, люди, мудрості отієї – завжди пам'ятати про душу*» [1, с. 91].

У пошуках правди і справедливості чисте, благородне серце художника слова шаленіло: «*Як любиш – ворогів карай на горло, інакше будеш скараним колись!*»; «*Шукаєш правду? <...> А вона у слові <...> що сіє, палить, з попелу росте*»; «*Найпаче ж май ненависть, щоб любити, щоб люблене до скопу вбергти!*» Це звернення автора поеми-іронії до Поетового Духу Г. Гейне.

У вірші «На вінок Лесі Українки» зображено бентежне Серце поетеси: «*Хай буде зрада – щоб жагу подвоїть! Хай будуть болі – Серцю добрий гарт! Бо ж тільки той життя свого варт, хто вмер і знов воскрес на полі бою!*» [1, с. 46].

Стійкий і тривожний потяг до свободи В. Підпалого споглядав на «*лукавих дорогах Людей*» [1, с. 46]. Митець шанував правду і ненавидів беззаконня. Нагадаймо, що «умова моральної свободи людини <...> полягає в тому, що Бог <...> сотворив наш дух здатним <...> до вільного подвигу правди і любові» [4, с. 626]. А отже, «не належачи до ядра шістдесятників», В. Підпалый, творець духовного відродження України, був «шістдесятником за суттю» [1, с. 356], власним досвідом ходіння по «лукавих дорогах» утверджував високу моральність: «*Повірить в одне не можу, що*

підлості вже нема!»; «До всього придивляйся пильно й строго, пізнай усе, не омни нічого, а тільки зради й тиші стережись. А стрінуться – зумій їх замогти, і не мене – себе віднайдеши ти!» [1, с. 60].

У творчості В. Підпалого серце постало центром тілесного і духовного життя, осереддя емоційно-цілісного потоку свідомості. Алегорично-творча спадщина поета – немов «білі полотняні рушники в червоно-чорних роздумах мереж». Вона вражає і кличе до борні, невпокорена, як «міцний горішок». Із глибин чистого серця, мов із благодатей євангельських, струмують у вірші Краса, Істина, Добро, Справедливість, потяг до Свободи.

Гострий розум поета «мав великий дар природи наповнювати слово думкою». Воно «сіє, родить, з попелу росте», викреслає Правду. У тайнах поетової душі Слово не тільки «віночок квітки, що у сивім небі шукає живих тонів». Воно «невиразній блідності» тогочася протиставляє власні виразні горизонти чуттів і думок, здатних передати гуманітарну ауру нації, кличе до борні. Немов «коріння <...>, що гризе каміння, аби води дістать для дерев, що сохнуть» [1, с. 206].

Серце поета глибоко вкоренилося в його віршах,

елегіях, баладах, поемах. Для кожного почуття, посилу, поруху сердечного, хвилювання тощо митець створив оригінальні образи: ліричні картини, зарисовки. Палітра їх – розмаїта, барвіста, довершено-досконала і за естетичними вимірами, і за глибиною духовно-божественних критеріїв Світу.

Близька В. Підпалому ідея «метафізики любові і філософії серця», глобально розроблена свого часу Г. Сковородою і П. Юркевичем, дає вагомий підстави вбачати в цьому «тихому» шістдесятникові щирого й непохитного послідовника українських любовмудрів-кордоцентристів.

Література

1. Підпалый В. О. Золоті джмелі : вибрані твори / В. О. Підпалый ; упоряд. та прим. Н. А. Підпалої ; худож. оформл. К. І. Сулими. – К. : Твім інтер, 2011. – 560 с.
2. Потєбня А. А. Слово и миф / А. А. Потєбня ; составл., подгот. текста и примеч. А. Л. Топоркова ; отв. ред. А. К. Байбурина ; предисл. А. К. Байбурина. – М. : Изд-во «Правда», 1989. – 624 с.
3. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи / Г. С. Сковорода. – К. : Наук. думка, 1983. – 541 с.
4. Юркевич П. Д. Философские произведения / П. Д. Юркевич ; сост. и подг. А. И. Абрамова и И. В. Борисовой. – М. : Правда, 1990. – 672 с.

Світлана Тіткова

ВИДАВНИЧИЙ ЦЕНТР «АРХЕОЛОГІЯ» – ВАЖЛИВА СТОРІНКА В ІСТОРІЇ КНИГОДРУКУВАННЯ ПОЛТАВЩИНИ

Сьогоднішні політичні негаразди в нашій країні спонукають все глибше досліджувати й аналізувати події та факти, які мали місце в історії України. На тлі суцільного негативу хочеться віднаходити, зберігати й популяризувати відомості про досягнення та здобутки в різних галузях науки й культури нашої країни, усе те, чим можна і треба пишатися. А надбання України мають величезне значення і для поступу світового. Однією з таких цікавих сторінок нашого культурного буття є видавничая діяльність.

Вітчизняна видавничая справа в різні часи зазнала важких випробувань. Не треба заглиблюватися в далеке минуле, щоб побачити злеги й падіння у процесі виробництва друкованої продукції. Але зі здобуттям Україною незалежності збільшився масив якісно виданої літератури. Зауважимо, що за радянських часів, наприклад, у Полтаві «не було можливості видавати книги, видавничая справа обмежувалася періодичними виданнями – місцевими газетами. Щоб видати книжку, потрібно було звертатися у державні видавництва, найближче з яких – «Прапор» – було у Харкові» [6, с. 6]. З 1991 року почався активний розвиток видавничої справи в нашому краї, із цього часу «на Полтавщині діє також програма випуску соціально значущої літератури коштом обласного бюджету, до переліку входить література історична, краєзнавча, художня, література для дітей»

[6, с. 6]. Одним із найважливіших наслідків здобуття Україною незалежності у видавничій галузі стало розкріпачення книговидання та скасування цензурних обмежень. Почала формуватися система вільних від ідеологічного тиску видавництв різних форм власності.

«Демократизація книговидання сприяла виникненню нових численних видавничих центрів. Книжки й брошури видаються не лише в усіх обласних та університетських містах» [5], але й у невеликих містах та селищах міського типу. Наукові установи отримали можливість готувати оригінал-макети для друкарень і створювати свої видавничі центри. На Полтавщині, зокрема, починається активний процес популяризації знань про історію та археологію, а невдовзі з'являється видавничий центр «Археологія» – спеціалізований науково-інформаційний і видавничий підрозділ Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, основним змістом діяльності якого було збирання, систематизація та поширення пам'яток охоронних та історичних знань щодо найдавнішої історико-культурної спадщини України [4].

Видавничий центр був заснований у квітні 1995 року на базі першого в Україні спеціалізованого пам'яток охоронного та науково-дослідного закладу з